

2016 - ANUL COȘBUC (XVIII):

Dumnezeu ... se chema Jove, din care noi avem numele joi ...

Să se închine numai rommăul cu inima curată lui Dumnezeu!

George Coșbuc a cunoscut obiceiurile religioase ale românilor. Când era copil i le-au explicat părinții, în satul Hordou; ulterior, în oraș, a reușit să le studieze și să le înțeleagă. Astăzi, după mai mult de un secol, recunoaștem multe din tradițiile moștenite. Reproducem, în continuare, articolul „JOILE RELE” (1904):

«Ți-a rămas ceva în cap din socoteala asta? Să ți-o mai spun o dată pe scurt: o joi-mare, care stă singură, în săp tămâna patimilor; trei joi nepomenite, în săptămâna albă, în cea luminată și în cea după Rusalii, și nouă joi după Paști. Acestea de după Paști însă au un clenci, între ele intră și o sărbătoare bisericească, joia Ispasului, și două dintre joile nepomenite. Deci ca să le împlinescă, iau alte trei joi de după Rusalii. Joile cele nouă se pot întinde, până la 12 și la 15, după obiceiul local și după an, așa că toate aceste joi să fie până la douăzeci.

Ce de vreme pierdută, Doamne! Mai pune în socoteală cele 6 joi ale postului mare, pe cari multe femei le țin tot pentru cuvântul pentru care țin joile nepomenite și cele rele, și vei avea 26 de zile pierdute. Dintre aceste șease una, cea dintâi, e a Sân-Toaderului și e îndeobște ținută de femei, fiindcă e «la mijloc», între marți, când se așează Sân-Toaderii, și sâmbătă, când cade vestitul Sân-Toader cel mare.

E adevărat că joile acestea le țin mai cu osebite femeile și nu pretutindeni tot după același calapod. Într-o parte a țării femeile sunt mai harnice, într-alta mai leneșe, iar eu nu vorbesc de ce este într-o anumită parte a țării, ci de cele ce se pot aduna din toată țara. Iată, ca pildă, într-unele locuri femeile țin nouă vineri în loc de nouă joi, după Paști; vezi că obiceiul e felurit, dar tot acolo vine. Acestea cu vinerile lor mi se par dintre cele harnice, căci celea ce țin joile au câte două zile după olaltă sărbătoare, fiindcă vinerile, ori așa ori așa, le țin toate femeile neamului românesc, și nu numai anumite vineri, ci pe toate la rând câte sunt, cincizeci și două.

Să nu-mi uit vorba, cu două sărbători după olaltă. Bine le merge, dragă-Doamne, în postul mare femeilor cari țin joile! În postul mare e o potrivire ciudată de zile. Joia nu lucrează femeile,

căci e legată. Vinerea nu, căci unde-i pomenit țarancă să lucreze vinerea, iar sâmbăta, cât ține postul mare, sunt ale morților, căci de la sâmbăta Sân-Toaderului celui mare încep sărindarele pentru cine le face, iar pentru cine nu, încep pomenirile și moșii și câte se țin de cultul morților. Iar duminicile sunt dumineci. Și așa, regulat, cu bună rânduială ca de cântec, în cele șapte săptămâni ale postului mare, femeile au patru zile de sărbătoare pe săptămână, una după alta. Acum du-te și: cu gândul la câtă muncă se pierde cu sărbătorile acestea. Femeile nu torc, nu țes, nu cos, nu spală cămăși, nu sapă, nu plivesc, nu fac nimic pe lume în zilele de sărbători băbești. Să stai patru zile din săptămână nelucrând nimic, aproape două luni! Postul mare, cum știi, e «al cânepei», cum ziceau bătrânii, femeile au să toarcă, să răschiereze, să depene, să urzească, să țeasă, ca să aibă pânză nouă la Paști, din care să facă tradiționalele cămăși de sărbători. Dar, după cum merg zilele acum, pusei pânza când dă frunza, și-o gătii la Sân-Văsii! Cât ne plângem că femeile cumpără mai bine americană putredă, că obiceiul pânzării de casă piere! E adevărat, dar când Dumnezeu să toarcă și să țeasă femeile, dacă aproape întreg postul mare sunt oprite de superstiție să lucreze! Zic aproape întreg, căci afară de zilele înșirate, două săptămâni întregi-întregu-lețe nu lucrează nimic de luni până sâmbătă în săptămâna Sân-Toaderilor și în cea luminată.

Dar, uite, mă iau cu altele și uit de joile rele. Ce pricină așa de mare or fi având femeile de țin aceste joi cu atâta sfințenie? Ca să nu se pornească urgia lui Sfântul Ilie asu pra lor, cu foc și cu apă. Așadar pentru trăsnete, pentru grindină, pentru vifor, pentru înecuri și revărsări de ape și pentru ploi mari, pentru zloate, secetă și arșiță, crivăț, ger și înghețuri. Mai pe scurt, pentru mânia văzduhului. Asta întâi. Apoi al doilea, pentru boale anumite, cum e boala cea rea, amețea și înnebuneala, cari toate sunt lăsate pe seama joimărițelor și a nepomenitelor. Iar al treilea, pentru sănătatea vitelor și rodirea pomilor și a semănăturilor.

Îndeobște toți românii spun cel dintâi lucru, mai ales. Oriunde vei întreba de ce țin aceste joi, răspund: ca să nu bată piatra, ca să nu aprindă trăsnetul, ca să nu fie ploi mari. Până la un loc lucrurile s-ar potrivi cu credințele strămoșilor noștri, ai românilor, al căror Dumnezeu, cel dintâi și cel mai mare, era tocmai poruncitor al schimbărilor din văzduh, al trăsnetelor și ploilor și al celorlalte, și se chema Jove, din care noi avem numele joi, dat zilei care era sfânta acestui zeu. Iar joimărițele noastre sunt, cum se vede, tocmai aceste schimbări ale văzduhului, în tru cât ele strică și sănătatea omului și pomilor și holdelor, ca secetă, ca grindină, ca înghețuri, ca vânturi mari, ori reci și aducătoare de boale, apoi - pentru cei slabi de înger și cu boale nervoase - ca spaime ale furtunii și ale trăsnetului și ale potopurilor de apă, cari pot face pe unii să capete amețeli și boala cea rea și să înnebunească, pot face să capete samcă ori să lepede femeile însărcinate, pot băga în boale copiii și altele de acestea. Dar ce joimărițe! Toate acestea sunt vreri și puteri ale lui Dumnezeu cel atotputernic, nu sunt ființe vii, cari să zboare prin văzduh și să ție socoteală de cei ce n-au ținut joile rele, ca să vie și să-i pedepsească, umblând din casă în casă. Să se închine numai românul cu inima curată lui Dumnezeu și să lase în plata Domnului joimărițele, că, de-o vrea Dumnezeu să fie într-un fel, joimărițele doar n-o să aibă mai multă putere decât el ca să facă într-alt fel.

Și poți, cred, să luminezi pe țărani din satul tău, prea multe sunt joile acestea. E adevărat că toată munca plugarului atâră de cele ce se petrec în văzduhul lui Dumnezeu, deci mintea lui e

vecinic îndreptată spre schimbările văzduhului, și țăranul ține sărbători pentru cele ce-l dor pe el. Noi, orașenii, nu înțelegem tot așa lucrurile, căci noi nici nu arăm, nici nu semănăm, deci nouă puțin ne pasă că bate piatra ori e secetă, că se rup pomii de chiciură, ori dă îngheț în luna lui Undrea pe pământul negru. Vreau să zic cu astea că sărbătorile plugarilor au, întru adâncul lor, o pricină dreaptă. Dar nu e cuminte să te închini păgânește joilor rele și să pierzi vremea lui Dumnezeu degeaba atâtea joi ținute. Și, dac-ar fi numai ele, dar sunt și alte zile pentru trăsnet și grindină, ba Palie, ba Ana-Foca, ba Sân-Petru de iarnă, și Ciuda lui Arhanghel, Marina, și ziua Iudei, și Armindenul, și întreagă săptămână luminată cu Izvorul Tămăduirii, pe lângă partea care-au Sân-Toaderii, și Filipii de vară și de iarnă, și altele, și pe lângă rânduitele sărbători bisericești, pe cari nu le ține țăranul fiindcă cinstește pe vrun sfânt, ci tot numai pentru credințele lui.»

(va urma)

Marius Halmaghi

Sursa on-line:

<http://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2016-anul-cosbuc-xviii-dumnezeu--se-chema-jove-din-care-noi-avem-numele-joi-116323.html>

În: *Tribuna*, 02 mai 2016.

The screenshot shows a web browser window with the URL www.tribuna.ro/stiri/cultura/2016-anul-cosbuc-xviii-dumnezeu--se-chema-jove-din-care-noi-avem-numele-joi-116323.html. The page features the Tribuna logo with the tagline "Dintotdeauna pentru totdeauna!". A red navigation bar contains the following categories: Eveniment, Actualitate, Stirile de pe strada mea, Sport, Cultura, Sanatate, Timp liber, Tribuna femeilor, and Descopera lumea. The main content area displays the article title "2016 - anul COȘBUC (XVIII) - Dumnezeu ... se chema Jove, din care noi avem numele joi ..." along with a date of 02.05.2016 23:44, 1500 views, and 0 comments. Social media sharing options for Facebook, Twitter, and a general share button are visible, along with a search bar labeled "Cautare".